

Vi öppnar världar

En publikation utgiven av
Göteborgs Stads kulturförvaltning
Juni 2018

Redaktör: Åsa Nohlström
Fotografi: Lo Birgersson, Frida Winter
Text: Marit Larsdotter, Joanna Glad
Design: Johanna Kallin
Tryck: Eskils Tryckeri AB

**Göteborgs
Stad**

Vi öppnar världar

Kulturen är en nödvändig kraft i en värld som ständigt förändras. En demokratisk rättighet som kan förflytta tankar och gränser. När alla kan ta del av konst och kultur formas en stad angelägen för människor från hela världen.

I denna publikation berättar vi om hur kulturförvaltningens verksamheter bidrar till att öppna världar. På våra scener och i våra olika rum lyfts mångbottnade berättelser om vår samtid, dåtid och framtid. Vi ger utrymme för reflektion, möten och diskussion.

Att stödja och värna det fria kulturlivet och konstens egenvärde är en viktig del i vårt uppdrag. Kulturen och konsten ska stå i centrum av stadens utveckling. Det är så staden blir mänsklig. Vi gör det möjligt att uppleva vårt kulturarv samtidigt som vi vårdar det för framtida generationer.

Kunskap, nyfikenhet på omvärlden och lyhördhet är gemensamma drivkrafter mot målet om en jämlik och öppen stad. Följ med och träffa några av oss som arbetar med verksamheter som stör, berör och överraskar.

*Anna Rosengren, förvaltningsdirektör
Göteborgs Stads kulturförvaltning*

Innehållsförteckning

8

”När du får besök av någon som inte varit här förut – vad visar du dem?”

14

En sektor för fri konst och kultur

16

Konst på publika platser och i gemensamma rum

20

”Unga ska synas, höras och ha möjlighet att skapa”

26

Kulturen rullar in

30

Biblioteket – litteratur, demokrati och fri åsiktsbildning

32

Bibliotek berikar barn

38

Värdefullt vardagsrum för unga

44

Museer – ett sammanhang i tid och rum

46

Vikten av att vårda verken

52

Den befästa staden

56

Det handlar om människoöden

60

Reglemente och Göteborgs Stads kulturprogram

"När du får besök av någon som inte varit här förut – vad visar du dem?"

Genom att intervjua människor som rör sig i en stadsdel tar kulturförvaltningen reda på vilka värden som finns, men kanske inte syns.

Målet är att säkra kulturens plats i den snabbt växande staden.

Regnet hänger i luften och vinden är kall. Resenärerna hastar målmedvetet till och från färjan Älvsnabben. Inne i värmen på Lindholmens bibliotek är det lättare att hitta personer som tar sig tid att svara på frågor.

Vanja Larberg och Ylva Berglund från kulturförvaltningen är ute på uppdrag. Väl påpälsade, utrustade med frågeformulär och med ögon och öron på skaft. Tidigare har Vanja Larberg gjort samma sak vid ett flertal besök i Kortedala, men nu är det Lindholmen som gäller. Uppdraget är att inventera stadsdelens mindre synliga kulturella värden. Och då gäller det kultur i ett bredare perspektiv.

I en fätölj på biblioteket sitter "Man, 67" som han får heta i de anonymiserade enkäterna:

– Jag tycker att det är väldigt fint här vid Kuggen, med vattnet och ljuset. Och det nya Älvrummet känns som en dynamisk plats, säger han. Min pappa

jobbade på varvet och jag var med honom hit ibland så hela miljön har en särskild betydelse för mig.

"Kvinna, 28" bor sedan många år i området och uppskattar att hon i takt med att innerstaden växer kommit att bo allt mer centralt. "Man, 53" tycker att de forna arbetarbostäderna på Lindholmen är en unik miljö han gärna visar för besökare.

Vanja Larberg nickar och skriver.

Intervjuerna ingår i det arbete som kallas för att göra en kulturkonsekvensanalys. I likhet med social- och barnkonsekvensanalys ett inventeringsverktyg för att kartlägga ett område. Ambitionen är att på så vis hitta områdets potential och vad som kan utvecklas och integreras när stadsdelen utvecklas. De fem värden som kartläggs i en kulturkonsekvensanalys är kulturmiljö (vanligen äldre byggd miljö), kreativa näringar (konstnärer/kulturarbetare verksamma i området), identitet (hur människor som vistas i området upplever dess själ), estetiska värden och mötesplatser (både sociala och kulturella). Sakkunniga inom respektive område undersöker sitt fält.

Vid intervjuerna i stadsdelarna är fokus främst på mötesplatser och identitet. Vad finns det för mötesplatser, bortom det som en tillfällig besökare kan se i form av exempelvis bibliotek?

– När vi gjorde intervjuer i Kortedala visade det sig till exempel att områdets videobutik var en viktig mötesplats, säger Vanja Larberg. Den hade öppet sent och ägaren var trevlig. Videobutiken hade vi inte automatiskt räknat med som en mötesplats, säger hon.

Inte sedan miljonprogrammets era har det byggts så mycket som nu i Göteborg. Till 2035 ska staden ha vuxit med 80 000 bostäder, 80 000 arbetsplatser och 150 000 nya invånare. En enorm utmaning på många plan: Hur ska vi rusta oss för ett förändrat klimat? Varifrån ska kompetensen som krävs komma? Hur får vi staden att hänga ihop? Det finns med andra ord svårigheter så det räcker även utan att väga in faktorer som det stadens invånare berättar om ett områdes själ, vad de vill bevara och utveckla.

Just därför, för att det mesta annat är lättare att väga och mäta och beräkna kostnaden för, behöver stadens planerare ägna sig åt kulturkonsekvensanalysen och kulturplanering.

Vi tar färjan tillbaka över älven och till Norra Hamngatan där kulturförvaltningen har kontor. Här sitter utvecklingsledare Mie Svennberg och Sara Schütt och planerar ett kommande möte med stadens politiker.

– Vi vill beskriva de värden kulturen har och hur viktiga de är i den framtida staden, säger Mie. Göteborgs Stads långsiktiga mål med kulturplanering är att skapa en attraktiv livsmiljö i staden.

Tanken med att ta fram en kulturplaneringsstrategi är att kultur och kulturella värden ska komma in i ett tidigt skede när ett nytt område växer fram. Förhoppningen är att värden som i fallet

Lindholmen finns i form av kreativa och kulturella näringar som Gothenburg Film Studios och konstnärsateljéer, som starkt bidrar till områdets karaktär, ska tas tillvara och integreras i planprocessen. Det är betydelsefullt för en stadsdels framtid med människor och verksamheter som berättar om det som varit. Det för någonting med sig av att ha blivit lyssnad på och fått sina intressen beaktade.

Staden kommer alltid att förändras och i viss utsträckning är utvecklingen nödvändig och det finns gott om idéer hur man kan förhålla sig till förändringen. Som ett exempel berättar Mie Svennberg och Sara Schütt att man inom Stockholms stad tagit fram en ateljéstrategi där kulturförvaltningen samarbetar med fastighetskontoret för att säkra att det alltid finns ateljéer för yrkesverksamma konstnärer – till rimlig hyra.

På ett mer övergripande plan är målet med stadens kulturplanering att: Tydliggöra stadens karaktär och historia, skapa goda förutsättningar för hållbar utveckling och att öka göteborgarens möjlighet till inflytande över den fysiska miljön.

Eller som Sara Schütt sammanfattar det hela:

– Kulturplaneringsstrategin anger riktningen. När vi planerar stadens utveckling framåt hjälper kulturplaneringsstrategin oss att bygga en stad tillsammans där människor vill bo, stimuleras och utvecklas.

**Konsten öppnar
världar där vi kan mötas
och föra samtal som
bygger på förutsättningslöst
utforskande. Kontakt med
de stora frågorna och
fördjupade perspektiv.
Upplevelser som stör, berör
och får oss att känna
tillhörighet.**

Kulturförvaltningens verksamheter inom sektor Fri konst och kultur spänner över ett brett fält. Kulturstödsenheten och stadens gästspelsscen Stora Teatern ryms här. Göteborgs Konsthall och kulturhuset Frilagret likaså. Göteborg Konst som producerar konstgestaltningar till offentliga miljöer i hela staden. Speldags uppsökande kulturupplevelser som berikar vardagen för de som inte själva kan ta sig ut till arrangemang. Sommarunderhållning som erbjuder bredd och gemenskap. Dans- och teaterfestival som visar nationell och internationell scenkonst. Evenemang och nätverk engagerar det lokala kulturlivet och manifesterar kulturens kraft och möjligheter. Sektorns innehåll tar plats i hela staden, i och mellan husen.

– Oavsett vilken aktivitet så blir konstnären, kulturskaparen och verket själva kärnan i verksamheten. När vi pratar om sektorns uppdrag är det därför viktigt att lyfta fram att utgångspunkten är att det finns ett konstnärligt innehåll för betraktaren att ta del av. Därför stöttar vi kulturlivet, utvecklar våra stödformer för att nå ut i en stad och till ett kulturliv som växer, säger Jonna Ulin, chef för sektor Fri konst och kultur.

Och kulturen engagerar många. Fri konst och kulturs tre egna institutioner har en publik på närmare 220 000 gäster årligen. Och det fria kulturlivet, som är all konst och kultur som drivs av enskilda människor, föreningar och andra fristående aktörer, samlar en och en halv miljon besökare.

– Man kan möta kulturlivet på oväntade och förväntade platser. I källarförråd, på scener, i replokaler, i utomhusmiljöer och väntrum. Kulturlivet i staden pågår och pågår. Liksom annat växer och förändras

kulturen med vår omvärld. Vi äger inte kulturlivet, men har ett uppdrag att stötta den rörelse som finns, säger Myriam Mazzoni, chef för enheten för kulturstöd.

Att konsten har ett egenvärde är grunden för all konstnärlig verksamhet. Och när konstnärerna kan verka fritt kan resultatet bli att det uppstår andra värden som ringar på vattnet. Men att skapa dessa värden är inte konstnärernas uppgift.

– Vi ska se till att det finns goda förutsättningar i Göteborg för att konstnärer och kulturskapare ska kunna arbeta och verka självständigt och obundet. Finns det inga konstnärer finns det ju ingen konst. Och en levande stad och dess invånare behöver den dynamik och kraft som konst- och kulturlivet utgör, säger Myriam Mazzoni.

– Vi ska värna konstnärernas integritet och yttrandefrihet. Därför ställer vi krav i våra stödformer på hög konstnärlig kvalitet, men inte på nytta, säger Myriam Mazzoni.

Stödformerna till det fria kulturlivet är flera och varierar beroende på graden av etablering och konstform. Att kulturförvaltningen fördelar stöd är ett sätt att skapa förutsättningar för konstnärer att få vara just fria. Kulturförvaltningens 80 miljoner kronor till det fria kulturlivet utgör bara en del av vad som omsätts.

– Det fria kulturlivet är rörligt och föränderligt och kan få människor att mötas bortom orden. Konsten erbjuder ett fritt rum som bygger på egna impulser och verkar heller inte på kommersiella premisser. Därför är det så viktigt att samhället stödjer ett konst- och kulturliv.

Konst på publika platser och i gemensamma rum

Installationer i bostadsområden och målningar på parkeringshus. Utöver att driva offentliga konstgestaltungsprojekt genom Charles Felix Lindbergs Donationsfond och Trygg vacker stad har Göteborg Konst uppdraget att processleda arbetet med enprocentsregeln. Sedan 2013 ska varje offentligt finansierad ny- eller ombyggnation i Göteborg avsätta en procent av kostnaden till konst.

– På det viset får människor möta konst i sin vardag, säger Sarah Hansson, Göteborg Konst.

När fruktaffären i Hjällbo centrum har stängt för kvällen är det inte mycket som rör sig på torget. En hund är ute med sin husse. Ett större sällskap med tonårsskallar hänger utanför matbutiken.

I lokalen närmast matbutiken kan dock den uppmärksamma se att det rör sig. Ateljén är visserligen låst och släckt, men därinne genom rutor från golv till tak rullar ett videoverk. Erfarenheter av att vara flykting gestaltas i verket av en skådespelare, Segal Mohammad, som i filmen spelar en superhjälte med superkrafter. Filmens utgångspunkt är vittnesmål från unga människor i Hjällbo och Angered.

Projektet *Barnen från Hjällbo* (*Barnen från Moheda*), är starten på ett arbete där Juan-Pedro Fabra Guemberena utforskar vem som har rätt

att göra anspråk på kultur, historier och landskap. Småländska Moheda är platsen dit konstnären kom som flykting från Uruguay 1979. Produktionen av verket har skett under ett par månader i lokalen på Hjällbotorget och det visas sedan på kvällstid under en period.

Bortsett från vad verket berättar är det speciellt och ovanligt eftersom det är första gången ett gestaltungsuppdrag beställt av staden resulterat i ett situationsspecifikt tidsbegränsat konstprojekt. Gestaltungsuppdragen har oftast riktlinjer om att vara plats- eller byggnadsanknutna, och permanenta.

– Vi har ett uppdrag att representera konsten som den ser ut idag. Rimligen måste då våra arbetsmetoder vara rörliga och expansiva för att kunna stödja samtidskonstens utveckling och vilja att kommentera samhällsutvecklingen, säger Sarah Hansson, processledare på Göteborg Konst.

Hennes uppdrag handlar till stor del just om att prata om konst. Om konstens funktion och nytta. Eller snarare hur funktion och nytta inte bör programmeras in i konsten på förhand. Och om varför man ska lägga pengar på någonting vars nytta inte enkelt går att mäta i staplar, kronor och ören.

– Ibland vill de beställare vi möter att konsten ska vara dekorativ, lösa sociala problem, eller vara ett lekredskap och då kompensera för bristen på

grönytor och lekmöjligheter i staden. Men konsten behöver arbeta utifrån friare premisser. Det är när en konstnär tillåts reagera på en situation eller plats som konsten har potential att verkligen ”funka” och kommunicera, säger Sarah Hansson.

Sedan slutet av 1930-talet har det i Göteborg funnits en idé och en strävan efter att alla medborgare ur ett demokrati- och folkbildningsperspektiv ska ha tillgång till konst. Formerna för att knyta konst till nyproduktion av byggnader har sett olika ut genom åren. Efter ett mångårigt enträget arbete infördes i januari 2013 ett så kallat skall-krav, det vill säga ett krav som inte går att bortse ifrån: Göteborgs Stads förvaltningar och helägda bolag ska lägga en procent av kostnaden för ny- eller ombyggnation på konst.

I grova drag går det till så att när det väl är bestämt att det exempelvis ska byggas ett nytt bostadskvarter – eller att ett befintligt ska byggas om – hör byggprojektledaren av sig till Göteborg Konst för att boka ett gemensamt startmöte. Ett möte som avslutas med en skriftlig överenskommelse om att någon form av konst ska upphandlas. Göteborg Konst utser en konstkonsult som har kunskap om olika konstnärliga processer och om konstnärskap som kan vara lämpliga för det specifika uppdraget. Därefter följer ett arbete då parterna pratar sig

samman, det görs en formell beställning med avtal och underlag som ringar in vad för konstnärlig prestation som upphandlingen avser. I nästa steg väljs några konstnärer ut som får lämna skissförslag och utifrån dem väljer arbetsgruppen vilken idé som ska beställas. Konstnären skapar verket som sedan besiktigas, bandet klipps – och göteborgarna har fått ett nytt konstverk!

Sedan enprocentsregeln infördes i Göteborg har staden berikats med många nya konstverk. Bland annat en rörlig skulptur i Redbergsparken och belysta pelare i entrén till ett flerbostadshus i Kvillebäcken.

– För vissa är konst nödvändigt – för andra tillsynes ointressant, det vill säga ända tills de blir provocerade av något. Men förhållandet till konsten och hur den kommunicerar till oss kan som mycket annat förändras över tid. I olika skeenden i livet är vi mer eller mindre mottagliga för olika uttryck av kommunikation, säger Sarah Hansson.

”Unga ska synas, höras och ha möjlighet att skapa”

Lokal, ljudtekniker, affischer, mikrofoner ...

Det är mycket att tänka på för den som arrangerar ett evenemang. En ung människa som har en idé kan gå till Frilagret och få hjälp att förverkliga den.

Vad spelar det för roll att snålblåsten viner över Järntorget? Innanför Frilagrets port är fredagen varm och tonerna doftar Jamaica. På scenen ger artisten Etzia allt för att med hjärta och hjärna få oss på gott humör. Det är långtifrån fullt i lokalen, men framför scenen ändå skönt livligt. Allra närmast dansar Ellen Lissbrant, som för att överrösta musiken får ropa svaret på min fråga:

– Jag älskar afrokaribisk musik och tycker att Frilagret står för allt jag gillar: färgglatt, mixat, glädje! Kompisen Matilda Sande nickar leende innan de låter musiken tysta orden och dansar vidare.

Frilagret är ett kulturhus för unga, inrymt i det gamla Lagerhuset mellan Järntorget och Rosenlund.

Det var i september som Aurelia Kisseih hörde av sig till Frilagret och på telefon berättade om sin idé. Programsamordnare Ellis Holmberg tog med sig förslaget till programgruppen som varje vecka möts för att gå igenom de idéer som kommit in.

Gruppen om tre personer stämmer av hur väl ett arrangemang passar in i verksamheten. Att initiativtagaren är mellan 13 och 30 år, att evenemanget inte bryter mot Göteborgs Stads policy om mänskliga rättigheter, att det är ett öppet arrangemang (ingen privatfest) och att eventuell entréavgift är max femtio kronor.

– När Frilagret öppnade 2012 hade vi runt 200 programpunkter på ett år. Förra året hade vi närmare 600 och det gäller att ge plats åt alla möjliga uttryck, allt från konst och samtal till dans och teater, säger Ellis Holmberg.

Programgruppen sa ja till Aurelias idé. Någon vecka senare möttes hon och Ellis över en kopp kaffe i Frilagrets kafé då Aurelia berättade mer:

– Jag ville arrangera en kväll med afrokaribisk musik där flera band, dansare, djs och spoken word-artister skulle framträda. Alla med ett övergripande budskap om antirasism och feminism, säger hon.

Tanken med Frilagret är att unga människor från hela staden ska kunna få hjälp att göra verklighet av sina idéer. Det kan vara en 14-åring som vill ha en workshop dit man kan komma för att laga kläder, en 28-åring som vill ordna sticklingsbyte, unga medlemmar ur en förening som vill hålla en debatt om

allas rätt till kultur. Eller ett par gymnasietjejer som vill arrangera den fest de själva hade velat gå på när de var högstadieelever.

Ellis Holmberg och de andra programsamordnarna ser ett stort behov av platser för stadens unga att vara på. De möter ofta glad förvåning från arrangörer över de möjligheter som finns för unga på Frilagret.

– Istället för att utgå ifrån vad vi i programgruppen har kunskap om utgår vi ifrån vad den unga arrangören vill och hur idén bäst förverkligas. Vi gör ingen konstnärlig kvalitetsbedömning, säger Ellis.

I fallet med den afrokaribiska kvällen hade Aurelia Kisseih en klar idé och alla kontakter tagna, men hon saknade lokal och behövde hjälp med ljudteknik, ljus och marknadsföring. Eftersom det via ett event på Facebook är svårt att få en pålitlig uppfattning om hur många besökare som kommer valde Frilagret att också hyra in två vakter. Frilagret vill alltid garantera ett säkert evenemang. Oavsett typ av arrangemang gäller samma sak – den unga initiativtagaren betalar ingenting.

På Frilagret jobbar man också medvetet med att sänka trösklarna. Även den som är yngre, har mindre erfarenhet eller har en intellektuell eller fysisk

funktionsvariation ska kunna arrangera, skapa eller ta del av kultur på Frilagret.

– Vi vill göra det möjligt för unga att synas, höras och ha möjlighet att utvecklas i sitt skapande. De ska inkluderas i samhället och på kulturområdet. Det finns unga som kan fixa jättebra arrangemang men som har svårt för att fylla i formulär. Då hjälper vi till med det, säger Ellis Holmberg.

Och Aurelia Kisseih som var kvällens arrangör, vad säger hon?

– Det är verkligen jättebra att Frilagret finns. Det ger plats för mycket konst och mångfald och personalen är vänlig och välkomnande. Här skapas många framtida arrangörer, säger hon.

Kulturen rullar in

När du inte längre kan ta dig till kulturen får kulturen komma till dig.

Det är devisen bakom kulturförvaltningens verksamhet Speldags.

– För oss handlar Speldags om livsglädje, säger Britt Ramsten.

Rullatorerna står parkerade på rad utanför samlingsrummet på Grevegårdens äldreboende. Det klirrar ifrån köket. Rebecca Torisho dukar fram kaffekoppar och lägger upp kakor till de 20-tal boende som utgör publiken. Ett stråk av förväntan i luften.

– Många av våra boende älskar Speldags, säger Rebecca Torisho. Oftast är det musik, men det kan också vara ett luciatåg eller en flamencoupvisning, säger hon.

Det är Rebecca Torisho som håller i aktiviteterna på Träffpunkten, husets mötesplats, som är öppen även för andra än boende. På dagens datum i kalendern står det Speldags: *Så in i Norden*.

Svensken Lucas Stark, dansken Nicolai Engström och norrmannen Leo Leonardsen stämmer sina gitarrer. De sparkar igång med en svensk visa och varvar sedan låtar från sina respektive länder med trivsamt mellansnack och en och annan anekdot.

De flesta i publiken hänger med på allsången i refrängen till *Hälsa dem där hemma*.

Trion *Så in i Norden* har funnits i tio år och strålar samman med ojämna mellanrum. Idag avslutar herrarna en två veckors intensiv turné på äldreboenden och Träffpunkter i Speldags regi.

– Det här är så viktigt! Att man kan få ta del av musik trots att man inte själv kan ta sig till konsertlokaler. Göteborg har länge legat långt fram när det gäller seniorkultur, säger Lucas Stark som under många år regelbundet turnerat för Speldags med olika musikaliska konstellationer.

Vad som dyker upp på de 77 scenerna runt om i Göteborgs tio stadsdelar avgör producenterna Britt Ramsten och Nestor del Castillo på kulturförvaltningen. Verksamheten Speldags har funnits sedan 1969 och är mäkta populär inte bara hos publiken utan även bland Västsveriges kulturarbetare. Att ge regionens kompetenta kulturarbetare möjlighet att komma ut på diverse scener är också en aspekt av verksamheten. Av de runt 400 scenartister som varje år anmäler sitt intresse för att medverka anlitas ungefär hälften, berättar Britt Ramsten. Utbudet innefattar allt som går att visa på en scen; trolleri, teater, dans – men mest är det olika slags musik. Från rock och pop till visor.

– Det ska vara av hög kvalitet och vi vill att artisterna gör det som de är bra på, inte anpassar sig till någonting de tror att gamla gillar. Det är ju inte så att alla över 65 år plötsligt får samma smakriktning. Någonting annat som är väldigt viktigt är förmågan att skapa publikkontakt. Kan de inte skapa kontakt spelar det ingen roll hur duktiga musiker de är, säger Britt Ramsten.

– Ofta ringer artister till mig efter en turné och beskriver hur fantastiskt roligt och givande alla möten med publiken varit. Det är nog vetskapen om att man sprider glädje både till seniorerna och artisterna som gör att arbetet med Speldags känns så meningsfullt, säger Britt Ramsten.

Med ambitionen att öka de äldres inflytande över sin vardag arrangerar Britt Ramsten och Nestor del Castillo ibland en form av audition där ett antal av de sökande artisterna får spela för en referensgrupp av äldre som kommer med synpunkter på vad de tror passar på sitt respektive boende.

– Jag har tidigare arbetat inom äldreomsorgen och dessutom ägnat det mesta av min fritid åt dans i olika former, säger Britt Ramsten.

Kollegan Nestor del Castillo är förutom producent även musiker. En gångbar kombination för uppdraget helt klart. Med en verksamhet som rullar

44 av årets veckor är programläggning ett omfattande arbete. Att vaska fram, välja ut och komponera ett varierat och lockande program för Göteborgs äldsta kulturintresserade.

– För oss handlar Speldags om livskvalitet, säger Britt Ramsten.

**Mitt i centrala
Göteborg finns inbjudande
bibliotek som välkomnar
besökare att sjunka ner i en
fåtölj, hämta andan och
reflektera en stund.
Här kan vi utvecklas och skapa
våra egna uppfattningar
i olika frågor genom att läsa,
lyssna och delta i aktiviteter.
Eller bara få vara ifred.
Ett bibliotek är inte bara en plats
där vi kan låna böcker.
Det är en verksamhet där
kunskap och bildning
är i fokus.**

Femtusen besökare kommer till Stadsbiblioteket på Götaplatsen varje dag. Till biblioteket 300m² vid Brunnsparken kommer drygt niohundra. På plats kan man välja och vraka bland tusentals böcker, tidskrifter, kanske låna en dator, spela brädspel med någon, vara med på en workshop eller lyssna på en föreläsning om astrofysik i hörsalen.

– Bibliotek är fria rum, där det inte ställs så stora krav. Själva navet i biblioteket är litteraturen med den fria åsiktsbildningen och yttrandefriheten som grund. Och det är naturligtvis viktigt att vi stöttar det egna initiativet och intresset att läsa och få insikter – för vi kan inte styra besökarens beteende, bara locka. Att komma hit och kunna få ny kunskap, ifrågasätta föreställningar och fakta, omvärdera och växa en smula – det är en stor uppgift för oss på biblioteket. Utlåningen av böcker är det som syns mest, men det är bara ett sätt av många, säger Anette Eliasson som är chef för sektor bibliotek.

Att förmedla kunskap och verka för demokrati och fri åsiktsbildning är vad bibliotekslagen definierar som grunduppgiften för svenska bibliotek. Och den verksamheten sträcker sig långt utanför lokalens väggar. För de göteborgare som inte kan ta sig till biblioteket finns bokbussar som åker till alla stadsdelar flera gånger i veckan. Varje månad får ett hundratal förskolor i Göteborg besök av en bokbuss. Och nyblivna föräldrar kan få hembesök av en bibliotekarie.

Göteborgs Stad deltar i Kulturrådets pilotprojekt Bokstart där bibliotekarier gör hembesök hos föräldrar när deras barn är sex månader. Föräldrarna får böcker och information om barns språkutveckling och betydelsen av att läsa högt för barnen. Det är en metod som har varit framgångsrik i många länder. Föräldrarna läser mer för sina barn hemma och besöker också biblioteket oftare. Ordförrådet ökar och barnet får ett rikare språk.

– På biblioteket arbetar vi för att få barn och unga intresserade av att läsa. Därför riktar vi oss särskilt till dessa grupper för att alla ska känna att det är relevant och spännande att komma till biblioteket. Barn- och ungdomslitteraturen och våra aktiviteter bidrar till språkutveckling och att barnen sedan fortsätter att läsa och söka kunskap som vuxna. På det sättet bidrar vi till att öka jämlikheten i samhället, säger, säger Anette Eliasson.

Litteraturen kan spela en viktig roll för nyanlända som håller på att lära sig svenska språket. Lättlästa böcker på svenska, språkutveckling i grupp, bokcirklar och uppläsningar på det egna modersmålet är några exempel på hur biblioteken blir betydelsefulla i språkinläringen och i att komma in i det svenska samhället.

Biblioteket ska vara tillgängligt för alla och utgå från människors behov och förutsättningar. För de som inte kan eller inte vill komma till det fysiska biblioteket finns det digitala biblioteket där man kan ladda ner ljudböcker och e-böcker. Det ska vara lätt att skaffa sig kunskap och utveckla sitt intresse för litteratur, bildning och kultur.

– Vi vill att alla ska känna sig välkomna till biblioteket. Vi vill naturligtvis att besökaren inbjuds till att ta del av litteraturen såklart, men det är verkligen inget måste för att få vara här. Att erbjuda människor en vacker miljö med ljus, färg och trivsel där man får vistas utan att behöva betala för besöket, känns viktigt och meningsfullt. Biblioteket är en social plats som ger människor en känsla av sammanhang. Det är gott att få jobba med ett sådant uppdrag, det tror jag att alla som arbetar här känner, säger Anette Eliasson.

Bibliotek berikar barn

Ett ungt par försöker intressera sin ettåring för en pekbok. Några föräldrar småpratar medan deras barn undersöker katten Findus som mjukdjur. En mormor sitter i trappen och läser för sitt barnbarn, som lutar huvudet mot hennes axel.

– Det här är exakt vad vi vill, säger Anna Hedlund, mediepedagog på Stadsbiblioteket.

Det är tidig fredag förmiddag. Biblioteket har just öppnat. Ett tiotal barnvagnar står uppradade utanför avdelningen för de minsta besökarna och deras vuxna. Den ljusa mjuka mattan visar var avdelningen börjar och slutar. För att beträda den får besökarna ta av sig skorna.

När Anna Hedlund blickar ut över den låg-intensiva aktiviteten ser hon inte bara vuxna och barn som har det trivsamt ihop. Hon ser en verksamhet där barnen får möta böcker utifrån sina förutsättningar, där någon tar en paus från läsningen och leker en stund med en docka som har anknytning till böckernas värld, en annan har hittat en favoritbok och går iväg med den till sin pappa.

– Och där borta, säger Anna Hedlund, sitter några föräldrar och pratar medan bebisarna leker med varsin pekbok.

Det var precis det här hon och hennes kollegor drömde om och hoppades på när Stadsbiblioteket i april 2014 nyinvigdes efter ombyggnaden.

– Även om de allra minsta barnen inte förstår innehållet i boken planteras känslominnen. Mamma eller pappa är lugn och glad. Barnet får en positiv känsla inför böcker, säger Anna Hedlund.

Avdelningen för de minsta barnen illustrerar tydligt den förändringen som nu sker på alla Sveriges bibliotek: att gå från att vara ett transaktionsbibliotek till ett relationsbibliotek. Istället för att enbart låna ut och ta emot återlämnade böcker ska biblioteken bygga relationer. Mellan människor och litteratur, mellan människor och samhället, generationer och mellan sociala grupperingar.

Hur Stadsbibliotekets avdelningar för barn i olika åldrar ser ut är ett resultat av de två år biblioteket höll stängt för renovering. Under den tiden utlokaliseras verksamhet och böcker till andra platser: de minsta barnen fick rum på Röhsska museet och tonåringarna hänvisades till Stadsmuseet.

– På vart och ett av ställena passade vi på att pröva oss fram, berättar Anna Hedlund. Vad händer om vi lägger in en mjuk matta? Om vi möblerar med lägre hyllor? Om vi skapar kreativa platser där barn och vuxna vid sidan av läsningen kan rita,

måla, virka? Vi drog en mängd slutsatser som vi sedan tog med oss in i det nya biblioteket.

När Stadsbiblioteket återinvigdes var det inte bara lokalerna som var nya. Även bibliotekslagen var ny. Med den följde ett, om inte nytt, så åtminstone förtydligat uppdrag. Bibliotek ska inte längre bara vara en plats som tillhandahåller böcker utan aktivt verka för att barn blir lästa med.

Och det heter just lästa *med* – inte *för*. Synen på läsning med barn har förändrats. Man pratar inte längre om envägskommunikation, där vuxen läser för barn, utan om en gemensam upplevelse där båda parter samspelar i val av bok, i samtal om boken och naturligtvis i den delade tiden och rummet. Rösten.

– Vi vet idag att det finns inget bättre sätt än läsning för att tillgodogöra sig språket, för att förstå och interagera med samhället. Forskning visar att du får 80 procent av dina ord från läsning, säger Anna Hedlund.

Mormor i trappen heter Yvonne Mikulandra. Barnbarnet vid hennes sida heter Gino och håller upp fyra fingrar som svar på hur gammal han är. Lillasyster Elora kryper mellan mormor och mamma Anna som också är med idag. Hon pluggar till vardags och sitter ofta på biblioteket och läser.

En liten parvel kryper fort över mjuka mattan mellan bokhyllorna – med sikte på en lyckligt leende mamma. Anna Hedlund berättar om en besökare i treårsåldern som hon nyligen lite diskret på håll såg bygga en motorväg av böcker genom rummet. Han var väldigt koncentrerad och noggrann och mån om att hitta böcker i samma bredd så det blev jämna kanter på vägen. När han var klar hämtade han sin bil och körde några vändor. Sen satte han sig, tog upp en av böckerna och började bläddra.

– Det var underbart att se – och skulle aldrig ha hänt i det gamla biblioteket där golvet var hårt och böcker ingenting man lekte med, säger Anna Hedlund.

Förändringen är inte okontroversiell. Kritikerna menar att böcker ska få tala för sig själva. Varför blanda in leksaker eller ens tillåta lek?

– Det här sättet att utforma bibliotek sprider sig i hela Sverige. Det kräver mer av oss som personal, att vi förstår små barn, att vi plockar upp efter barn som släpat iväg med böcker till fel ställe. Det är ett nytt sätt att tänka. Jag ser ingen annan väg att gå, säger Anna Hedlund.

Ambitionen är inte alls att förvandla biblioteket till lekland. Läsa, låna, leka lugnt är devisen. Ingen-ting är heller skrivet i sten. Personalen är ständigt

närvarande, observerande och utvärderande. Hur fungerar det med bilar, blir det för stökigt? Är det vettigt att tillåta att besökarna äter medhavd matsäck överallt förutom på ljusa mattan? Och hur gör man när besökarnas behov krockar?

Anna Hedlund vill att hennes arbetsplats ska vara en öppen och tillåtande plats, men när man ska förena läsläsning med tv-spel och utklädningskläder kan det helt enkelt bli svårt att få behoven att rymmas under samma tak och med en acceptabel ljudnivå.

– Det är ett angenämt problem att många vill vara här och vi försöker göra det så bra som möjligt för så många som möjligt.

För att ändå freda den mest klassiska poängen med ett bibliotek, den tysta läsningen, skapades det runda rummet Tellus. Det är här den organiserade högläsningen sker och bokklubbarna möts. Utöver rummet, böckerna och personalen erbjuder biblioteket nämligen ett mer schemalagt utbud av verksamheter.

En dag varannan vecka är det högläsning på svenska, varje vecka sker det även på andra språk. En dag erbjuds teater, film eller författarbesök. För de aningen äldre barnen finns bland annat bokklubbar, skrivstugor och läsläsning.

Anna Hedlund och hennes kollegor har ansträngt sig mycket för att skapa en fungerande verksamhet för de yngsta. Det händer mycket även för de aningen äldre barnen men nu är det tid att fokusera än mer på dem.

På en stol i mitten av en cirkel av bokhyllor sitter Rebecca Fjell med en trave böcker i nät. Hon har en ledig fredag med femåriga sonen Leonard. De har fikar på stan och avslutar med att bunkra böcker. Inte minst storasyskonen, August, 10 år, och Iris, 7, är storläsare.

– Vi är på bibliotek nästan varje vecka, antingen här eller i Gamlestaden eller på Kåken i Härlanda, säger Rebecca. Det här är verkligen ett guldställe!

Värdefullt vardagsrum för unga

Gymnasister som vill ha hjälp med matte, klasskompisar som vill hänga utan att behöva gå på kafé och tonåringar som spelar spel.

– Vi vill vara det andra vardagsrummet, säger Anders Olsson, bibliotekarie på Stadsbibliotekets avdelning Dynamo.

Eftersom det är onsdag har den ideella föreningen Mattecentrum reserverat kaféborden i markplan där Dynamo håller till. Dagens volontärer gör sig redo. En efter en droppar besökarna in och packar upp sina böcker, block och miniräknare. Den som behöver hjälp räcker upp handen och väntar tyst på sin tur – precis som i skolan. Det är också det enda som under en vardagskväll på Dynamo påminner om skolan.

– Vi vill vara en social kravlös plats. Inga pekpinnar om vad som är skräplitteratur. Här är all läsning bra läsning. Många gånger kan besökare som spelar tv-spel bli nyfikna på filmen och därefter även på boken. Spelen leder in i böckernas värld, säger Anders Olsson.

När Anders Olsson utbildade sig till bibliotekarie såg han framför sig ett yrkesliv bland forskare på ett universitetsbibliotek. Efter en tids extrajobb med

ungdomar på ett kombinerat skol- och folkbibliotek i Trollhättan ändrade han sina planer. Idag gjuter han liv i orden om det demokratiska rummet, öppet för alla oavsett plånbok. Han tror på idén att med varsam hand styra verksamheten och besökarnas beteenden, men med bibehållen lyhördhet för vad de önskar. Högläsning? Spelturnéer? Bokklubbar?

Anders Olsson har arbetat med Dynamo sedan Stadsbiblioteket nyöppnade i april 2014. Han har tillsammans med sina kollegor, mediepedagogerna Frida Ulvegren och Christina Roos och bibliotekarien Jonas Asp utvecklat, drivit och på nära håll följt verksamheten och dess besökare. Många av dem är äldre tonårsskillingar som nyligen kommit till Sverige. De tillbringar mycket tid på Dynamo, vissa eftersom de föredrar biblioteket framför sitt boende. Här kan de prata med varandra och med personalen, läsa läxor, låna en lättläst bok, spela spel, både tv-spel och brädspel.

I skräddarställning på en bänk sitter Habib Ullah Usman med ett tjockt svensk-engelskt lexikon i knät. Han kom för två veckor sedan från Kandahar i Afghanistan till Kallebäck. Nu vill han fortast möjligt lära sig svenska:

– Hej! Vad heter du? Hur mår du? Bra.

Tanken med Dynamo är att vara en plats där alla

unga känner sig välkomna. En ambition som inte är helt enkel att göra till verklighet.

– Vi vill att så många som möjligt ska trivas hos oss och det är en utmaning att balansera alla perspektiv samtidigt, säger Anders Olsson.

Han blickar ut över avdelningen och konstaterar hur relativt enkelt det ändå går att påverka vad som händer i rummet, hur stämningen är och vilka som söker sig till och stannar på platsen. För knappt ett år sedan placerade exempelvis personalen ett långbord i närheten av personalens disk. Bordet är klätt i vaxduk och erbjuder olika slags material, saxar och lim för småskaligt skapande.

– En kreativ plats som genast blev populär att sitta vid och prata, samtidigt som man gör någonting med händerna. Det satte genast sin prägel på rummet, säger Anders Olsson.

En för avdelningen dramatisk förändring infördes för bara några dagar sedan när det extremt populära fotbolls-tv-spelet Fifa plockades bort från listan över spel som är möjliga att boka.

– På en gång blev avdelningen lugnare, grupperna som samlades mindre, volymen lägre.

Att spela brädspel är inte lika uppslukande och leder inte heller till samma högljuddhet. På den stora skärmen som är i första direkta blickfånget för en be-

sökare flammar nu istället lågorna från en brasvideo. Några saccosäckar är placerade framför skärmen.

– Titta, säger Anders förtjust och nickar åt skärmen.

Tre unga kommer släntrande, får syn på brasan och håller ner sig i rishögarna på golvet. Det är Kasper Grip och två av hans klasskompisar från Vasaskolan som hänger en stund tillsammans efter skolan.

– Vi går hit ibland för att bara sitta och prata eller plugga. Här är mysigt och lugnt och inte så kallt och hårt som om man går på McDonald's eller kafé.

Det är långt ifrån alltid som sällskapet lånar böcker, men just idag ska en av dem samtidigt passa på att hämta en mangabok hon stått i kö för och som nu finns att hämta.

Det har varit intensiva år av utforskande på Dynamo sedan starten för snart fyra år sedan.

– Nu har vi dragit ner lite på antalet programpunkter framöver och ska utvärdera. Hur vill vi ha det? Vad ska vara nästa steg? säger Anders Olsson.

**Vad innebär det att
vara människa?
Hur blev samhället så här?
Hur hänger det ihop?
Och vem är jag? Det är frågor
som ett museum kan väcka
och kanske också ge svar på
– i samtal med besökarna.
Ett bra museum rustar
oss för livet.**

Varje år besöker över 700 000 människor något av Göteborgs Stads fyra museer, många av dem är barn och unga. För skolklasser finns kostnadsfria museielektioner inom design, konst, kultur, natur och historia.

– Men idén om att museer ska undervisa är ju död. Nu säger vi: hallå där! Vi vill samtala med dig, säger Britta Söderqvist.

Hon är sektorschef för Sjöfartsmuseet Akvariet, Röhsska museet, Göteborgs stadsmuseum och Göteborgs konstmuseum. Det är fyra museer med olika profil och inriktning men alla har beröringspunkter: att aktivt förvalta, undersöka och förmedla berättelser om människan och omvärlden. Att störa och beröra.

– Museerna kan erbjuda en möjlighet att stanna upp i tillvaron och tänka efter. Att få perspektiv, läsa av olika budskap, få en känsla av sammanhang i tid och rum. Det är grundläggande behov för att vi ska må bra som människor, säger Britta Söderqvist.

Hon understryker att en av museernas viktigaste funktion är att bidra till att fler börjar tänka kritiskt och skapar sig egna uppfattningar. Det behövs tänkande och kreativa människor i samhällsbygget som kan möta och bemöta andra – både personer ur historien och i samtiden.

I den tid vi lever har världen krympt samtidigt som avstånderna mellan människor har ökat. Människor strävar både efter att tillhöra en gemenskap och efter att uttrycka sin identitet. Historia, konst och kultur blir ofta verktyg för att stärka gemenskaper – men kan också användas för att stänga ute.

– Ett museum som inte bryr sig om vad som händer i samhället kan aldrig bli angeläget i människors liv – vi behöver lyssna till den plats där vi befinner oss och till människors olika förutsättningar för att kunna väcka engagemang.

Därför är det helt nödvändigt att museerna ger besökarna möjlighet att få vara aktiva, delaktiga, bli lyssnade på och få utveckla relationer till andra besökare och till museet. Alla ska känna sig välkomna.

På museerna arbetar man ständigt med att hitta nya sätt att ordna och lyfta fram sina stora samlingar. Göra urval. Väcka en fråga. Göra frågeställningen mer intressant och komplex.

– Det finns så klart mycket mystik kopplat till samlande, men det finns en kraft i det materiella. Människor kan och vill relatera till saker de har runt omkring sig. Jag glömmer aldrig när jag såg Napoleons hatt. ”Det har hänt” var min kanske barnsliga men direkta reaktion. De fysiska föremålen fyller en funktion, säger Britta Söderqvist.

Samtidigt påminner hon om att museerna är produkter av sina samlingar och att luckorna i samlingarna också säger oss något. Idag behövs fler röster och erfarenheter för att ta fram samlingarnas potential. Nya frågor måste ställas till samlingarna för att hitta andra sätt att se.

– Det finns ett enormt sug efter att se olika föremål. Vi vill att samlingarna ska vara tillgängliga för forskare och andra som vill använda sig av dem. Vi ska stå till samhällets förfogande.

Vikten av att vårda verken

Om kommande generationer med egna ögon ska kunna se vad Picasso skapade gäller det att vårda verken. Papperskonservator Mariateresa Pullano drar på sig handskarna innan hon varsamt vänder på målningen.

I konservatorernas rum är det varken varmt eller kallt, det doftar ingenting och ljuset är starkt vitt. En miljö optimal för att hantera känsliga och värdefulla konstverk.

– Där borta har vi en våt avdelning för arbete med vatten och kemikalier av olika slag och här är den torra delen, säger Mariateresa Pullano.

Den torra delen inkluderar skrivbord med dator, ett verktyg för att skära papper och ett ljusbord – där det för tillfället vilar en akvarell med titeln *Yngling från Gosol*, målad 1906 av en av världens mest kända konstnärer. Verket är från slutet av Pablo Picassos rosa period, när bilderna var färgrika och dominerades av varma toner. Kännare har spekulerat i om bilden verkligen föreställer en yngling i den katalanska byn Gosol, eller om det i själva verket är Picassos partner Fernande Olivier som avbildats. Just den sortens sökande efter konstnärens avsikt, känsla och tillvägagångssätt är något av det

mest spännande med yrket som konservator tycker Mariateresa Pullano.

Sedan snart fyra år har hon sin hemvist några våningar upp i konstmuseet på Götaplatsen. Tillsammans med en av museets intendenten Eva Nygårds visar hon och berättar om yrket och om konservatorns roll i museivärlden.

Alla organiska material åldras, det handlar bara om att i möjligaste mån bromsa föråldringsprocessen och det gör man genom sättet verken hanteras och förvaras. Exempelvis genom att byta ut det papper som omger en teckning. Om bakomliggande papper och passepartout är syrafritt eller åtminstone har lågt PH-värde mår verket bättre. Med 60 000 verk på papper i konstmuseets samling är det ett digert arbete att se till verkens bästa. Likafullt står det på Mariateresas att-göra-lista.

Varje år lånar Göteborgs konstmuseum ut ett hundratal verk till museer och konstinstitutioner i Sverige och utomlands. Ofta är det dessa förfrågningar som blir anledningen till att granska ett visst verk. För det är oftast vad det handlar om, att noggrant undersöka hur ett verk och dess ram mår, snarare än att åtgärda skador.

Så var fallet med Picassos *Akrobatfamilj* som tillhör en av konstmuseets verkliga stoltheter. Bilden

av mannen i harlekindräkten, kvinnan, barnet och apan härrör liksom *Ynglingen från Gosol* från konstnärens rosa period.

Det var redan 2016 som ett museum i Paris hörde av sig med en förfrågan om att få låna målningen till en större utställning med Picassos verk.

– *Akrobatfamilj* har varit utlånad ett fåtal gånger förut, berättar Eva Nygårds. Under 1960-talet bland annat till Kiruna stadshus där LKAB:s gruvarbetare skulle få möta konst, men nu var det flera år sedan vi lånade ut den. Idag ställs helt andra krav på museiobjekt som unika föremål. Vi vet att ett utlån alltid innebär en risk. Det kan vara turbulens under transporten och verket kan utsättas för stötar.

Ska det alls vara aktuellt med ett utlån gäller det att ha god kontroll på hur verket mår. Och för att veta det gäller det att ha en riktigt duktig konservator. Det handlar inte minst om förtroendet museerna emellan. Att ha en kunnig konservator är en förutsättning för utlånsarbetet och ger tyngd och trovärdighet.

Under två veckor våren 2017 plockades alltså målningen ner från sin plats och byttes ut mot en mindre teckning av Picasso. Och inne hos konservatorerna gjorde man vad som låter som en närmast medicinsk åtgärd: ”öppnade upp” målningen.

– Då har jag rock och handskar och sen lossar vi försiktigt på ramen och lyfter av glaset, berättar Mariateresa Pullano.

Vid sin sida under de där veckorna hade hon även Eleonora Papa som är knuten till Institutionen för kulturvård vid Göteborgs universitet. Tillsammans detaljstuderade de färgen, ramen, pappret. I dokumentation av mer grundligt slag ingår även att foto-

graferas med släpljus, infrarött och ultraviolett ljus.

Picassos *Akrobatfamilj* var ett av de första verken av Picasso som de inflytelserika konsthandlarna och syskonparet Gertrude och Leo Stein köpte, vilket kom att bli avstampet för Picassos karriär. Målningen hamnade så småningom i göteborgske konstsamlaren Conrad Pineus samling och det var när han sålde verket som Göteborgs konstmuseum 1922 köpte målningen – för 14 000 kronor.

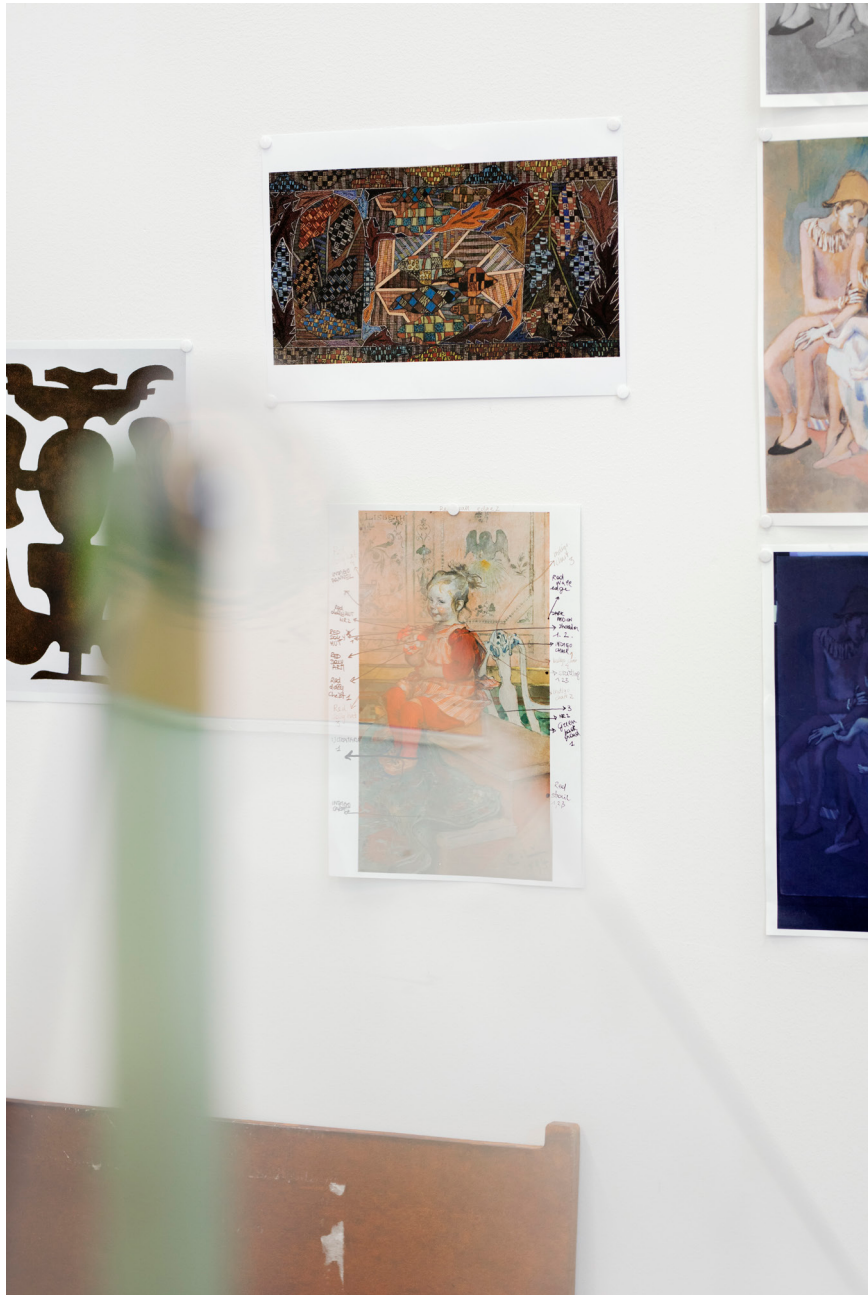
– Det är fantastiskt. Vi skulle aldrig ha möjlighet att köpa ett sådant verk till samlingen idag, säger Eva Nygårds.

Det visade sig att Picassos *Akrobatfamilj* mårde relativt bra med tanke på verkets känsliga material och teknik. Huruvida det blir aktuellt med ett utlån av målningen till Paris eller ej är ännu inte beslutat.

– Men vi vet att med Mariateresa Pullanos expertis har vi en mycket bättre underlag till att ta ett sådant beslut, säger Eva Nygårds.

Den befästa staden

Vallgrav, murar, portar, bommar, skansar och bastioner. För fyrahundra år sedan byggdes Göteborg för att vara ett starkt förvarfsfäste och än idag ser vi tydliga spår av den ursprungliga stadsplanen. Nu tar stora byggprojekt fart och kulturförvaltningens uppdrag är att se till att länken till fästningsstaden inte klipps av.

Göteborg växer och stadsbilden förändras. Grävmaskiner rullar ut, byggnader skjuter i höjden och under jord ska en lång järnvägstunnel grävas fram. De kommande åren ska staden ge plats för 150 000 nya göteborgare. Många byggprojekt är på gång i centrala staden – i just det område där de äldsta delarna av Göteborg finns med landets främsta exempel på holländskt inspirerad kanalstadsplan omgärdad av befästningar.

– Allt som sker i stadsbyggandet är en länk i en kedja. Om vi klipper av den kedjan kan vi inte längre förstå platsens ursprung och då förlorar vi vårt sammanhang, säger Tom Wennberg, arkeolog på stadsmuseets enhet Stadsutveckling.

Vid hans skrivbord blandas pappershögar med påsar med små föremål från utgrävningar. På vägen

har han två inramade bilder: ett flygfoto där man ser Göteborgs innerstad från ovan och en karta från 1700-talet. Han pekar och visar. Likheterna mellan de två bilderna är slående – gatornas sträckning, deras namn, Vallgravens karaktäristiska taggiga utseende mot Kungsparken och Trädgårdsföreningen. Han berättar att riksantikvarieämbetet har pekat ut Göteborgs stadskärna som riksintresse, att den innehåller kulturvärden som är så ovanliga att de bedöms som viktiga för hela landet.

– I vissa delar av stan är spåren av fästningsstaden fortfarande starka och i andra delar ser vi att man enkelt kan lyfta fram dem och binda ihop dem så att det än idag går att förstå och uppleva att Göteborg var Sveriges port och del i rikets gränsförsvar mot väster.

Tillsammans med stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret har stadsutvecklingsenheten tagit fram det gemensamma handlingsprogrammet Göteborg förstärkt: Fästningsstaden. Där har en rad platser i centrala staden identifierats som angelägna att lyftas fram. Där föreslås också åtgärder och visioner för fyra kulturhistoriskt betydelsefulla miljöer. Det handlar bland annat om att återskapa entréerna till staden som utgjordes av tre portar och

två bommar, skapa en promenadslinga som binder ihop fästningsstaden – där besökarna kan få förståelse för hur staden hänger ihop och varför.

– Vi har verkligen ett väldigt bra samarbetsklimat i Göteborgs Stad. Det är ett massivt tryck på byggande från olika håll, men vi har jobbat proaktivt och lösningsfokuserat med det här. Det är en positiv anda och kulturvärdena är med i processen från början, säger Tom Wennberg.

Kollegan Anette Lindgren som är bebyggelseantikvarie kommer förbi och stannar till med en kaffekopp i handen. Hon håller med om att samarbetet med de tekniska förvaltningarna fungerar bra.

– Vi gör det bästa av det här. Alla är överens om att kulturmiljöfrågorna är viktiga, säger hon.

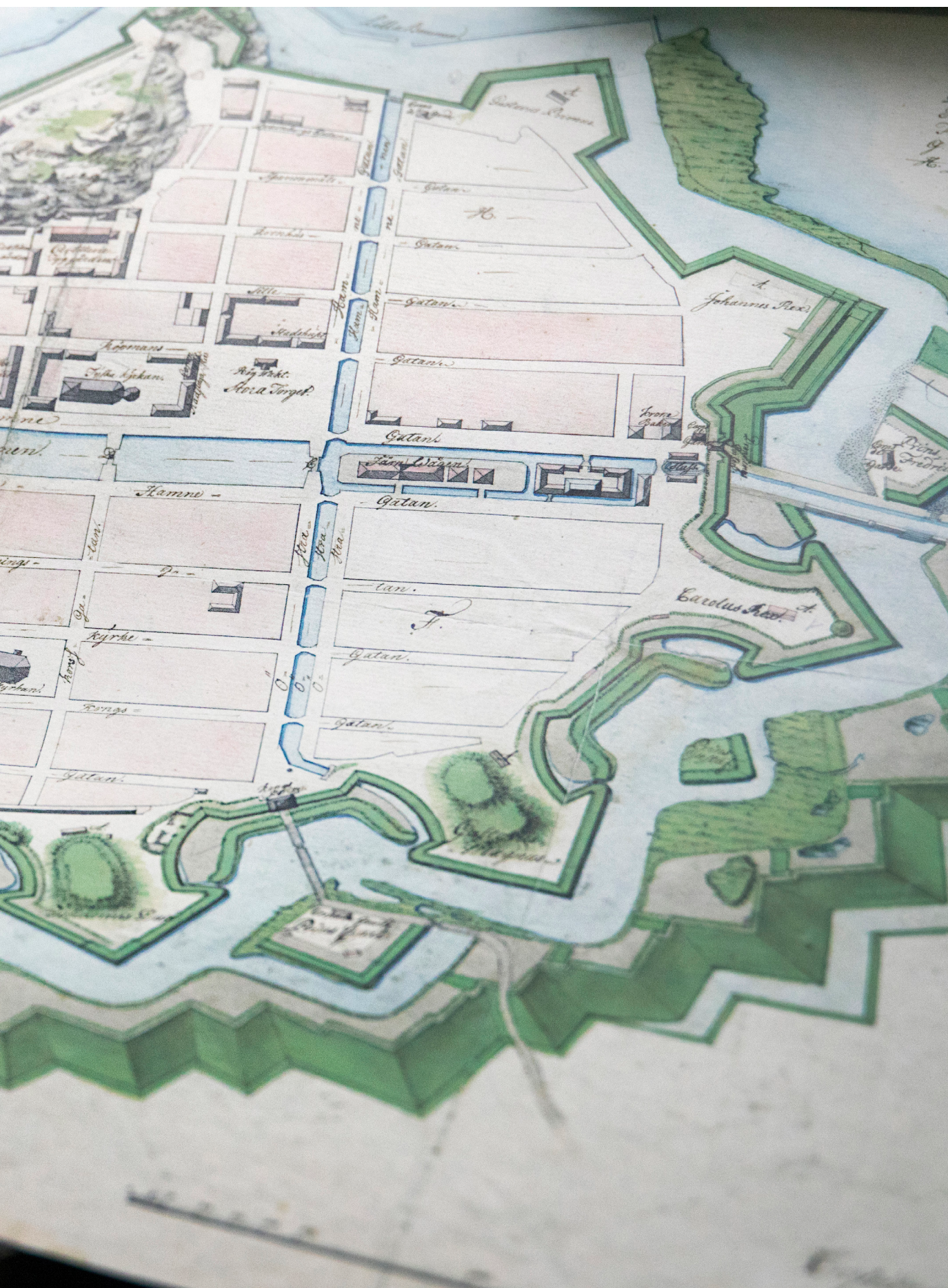
När det gäller Västlänkens tågtunnlar är uppdraget att bevaka att de kulturhistoriskt värdefulla miljöerna, byggnaderna, parkerna och fornlämningarna skadas så lite som möjligt. Det är också vad regeringen har ställt som krav på Trafikverket för att få bygga Västlänken: att begränsa negativa konsekvenser för kulturmiljön.

När de stora stadsutvecklingsprojekten rullar igång är det viktigt att ta vara på alla möjligheter. Berättelsen om fästningsstaden ska finnas med

i framtidens stadsbild, och den kan också finnas under markytan i Västlänkens stationsuppgångar. Där kommer tusentals människor att passera varje dag och de kan få nya kunskaper på vägen som gör att de kan möta staden med nya ögon.

– Vi jobbar stenhårt för att hitta lösningar så att kulturmiljön ska värnas. Vi behöver helheten, för utan helheten är det svårt att förstå delarna, säger Tom Wennberg.

Det handlar om människoöden

Med referensgrupperna lyfter vi bort en del av makten och beslutsrätten från oss själva till dem. Jag tror verkligen att det kan göra skillnad så att vi kan öppna museet för fler människor. Det finns en kraft i att arbeta med andra, säger Daniel Finnholm.

Daniel Finnholm är museipedagog på Göteborgs stadsmuseum och tar emot skolklasser och andra grupper flera gånger i veckan. Han gillar utställningen *Göteborgs födelse*, den är utformad på ett pedagogiskt sätt med interaktiva element och det finns mycket att prata om som berör idag. Det är dunkelt. Det smäller och knallar. Hundar skäller.

– När ljudet i högtalaren drar igång får jag med mig besökarna. Vi pratar om vilka ägodelar man behöver få med sig när man måste fly, säger Daniel Finnholm. Utställningen visar hur stadens tidiga historia kantades av krig och konflikter. Från det senmedeltida Nya Lödöse kan besökarna vandra genom 1600-talets Göteborg där kontrasterna mellan de överdådiga barocksalongerna och stadens fattiga kvarter är slående. Daniel Finnholm går hemvant genom de dunkla rummen och stannar till vid en monter.

– Rustningen och vapnen här skulle egentligen inte vara med i utställningen, berättar han. Men

skolklassen som var med som referensgrupp vid planeringen återkom hela tiden till föremålen. Det var föremål som eleverna kände igen och därför gav oss möjligheten att tala om utsatthet och krigets fasor. Att använda referensgrupper som ett arbetssätt för att göra museiupplevelserna mer demokratiska har blivit standard på Stadsmuseet. Arbetsättet med referensgrupper intensifierades för ett par år sedan och var en av framgångsfaktorerna i den prisbelönta utställningen *Vi är romer*. Och så har det fortsatt bland annat i projektet Funktek där personer med olika funktionsvariationer bjöds in för att utvärdera utställningar, stadsvandringar och programpunkter. I arbetet med museets dräktutställning har ungdomar från staden bildat en referensgrupp med reellt inflytande och påverkan på utställningens utformning. De har bland annat läst och bedömt texter som används i utställningen och markerat vilka ord de uppfattar som krångliga.

– Ord som vi tycker är självklara är inte det för dem och då ska vi helst inte använda de orden. Bomullsvoile eller chintzliknande bomullstyg till exempel. Vad är det? Med referensgrupperna lyfter vi bort en del av makten och beslutsrätten från oss själva till dem. Jag tror verkligen att det kan göra skillnad så att vi kan öppna museet för fler människor. Det finns en kraft i att arbeta med andra, säger Daniel Finnholm.

I planeringen av kommande utställningar är en museipedagog alltid med utifrån sin unika kompetens som är mötet med människor och förmågan att stimulera människors lust och motivation att ta del av kulturupplevelser. Daniel Finnholm märker att de ungdomar han möter ofta bär med sig föreställningar om att det är tråkigt på museer – till skillnad från de små barnen som tycker att det är jättehäftigt att komma till ett museum och är intresserade från första stund.

– Den största utmaningen är helt klart att bryta igenom ungdomarnas fasad och verkligen nå fram till dem. Många går omkring och tänker att en massa prylar i en glasmonter inte berör dem. Men mitt jobb som museipedagog är att visa att det faktiskt gör det. Det handlar ju om människoöden, säger Daniel Finnholm och pekar mot en grovt huggen träkista.

– Här brukar vi stanna till, här finns det hur mycket som helst att prata om. Alla kan relatera till den här kistan, det har ju faktiskt legat en död människa i den, säger han. Det handlar ju om vår historia. Utan den får vi inget sammanhang.

Möten med gymnasieungdomar bidrog till nuvarande yrkesval. Vid extrajobbet då, där han skulle berätta för gymnasieklasser om politiska ideologier inför riksdagsvalet, fick honom att inse att museipedagog är ett jobb som passar honom.

– Det var verkligen en wow-upplevelse! Många av ungdomarna hade dåliga kunskaper om politisk historia och vad de olika ideologierna egentligen står för och kommer ifrån och de lyssnade och lärde sig massor. Jag satt kvar med dem en stund efteråt och med den kunskapen de fått i ryggen kunde vi föra ett givande samtal om dagens samhällsklimat. Det var ett sätt för mig att förstå att den här verksamheten är viktig.

Barnen som kommer till museet med skolan är ofta vana museibesökare som också kommer på fritiden med sina föräldrar eller mor- och farföräldrar. När museipedagogerna granskade listorna över vilka skolor som beställt museielektioner såg de att skolor från vissa områden i Göteborg aldrig någonsin hade kommit till museet. Då kontaktade museipedagogerna skolorna och erbjöd sig att komma till dem.

– Det har varit så roligt att åka till de här skolorna! Jag och en kollega var i Bergsjön och träffade barn som aldrig hade varit på ett museum i hela sitt liv. Vi hade med oss lådor med stenyxor, pilspetsar och brända människoben – föremål från stenåldern, bronsåldern och järnåldern. Barnen tyckte att det var jättekul.

Den uppsökande verksamheten är något som Daniel Finnholm berättar om med stolthet och han är säker på att den ger ett stort intryck hos barnen. De flesta klasser som de träffade har nu bestämt sig för att komma till museet för en museielektion på plats.

Att hålla i museielektioner är en del av arbetet som museipedagog. En annan del handlar om att vara med i utformandet av nya utställningar och ta fram pedagogiska program och lärarhandledningar. Dessutom är Daniel Finnholm samordnare för nätverket för pedagogik där alla museipedagoger inom kulturförvaltningen träffas varje månad.

Nu planerar han inför en konferens om uppsökande verksamhet. Han är särskilt glad för att South London Gallery ska besöka konferensen för att berätta om sin framgångsrika och prisbelönta uppsökande verksamhet.

– Det är viktigt att kunna göra internationella utblickar. Världen är ju större än Göteborg och vi kan lära mycket av andra.

Reglementet

Kulturförvaltningens beställning från staden är formulerad i ett reglemente. Här regleras vårt grunduppdrag som berättar att vi ska driva och samordna stadens kulturstrategiska arbete, stödja och främja konsten i dess olika former och konstnärernas villkor i staden.

Kulturförvaltningen ska bedriva och utveckla publika kulturinstitutioner och mötesplatser till exempel museum, bibliotek, gästspelscen och kulturhus. Därtill ska kulturförvaltningen bidra till utvecklingen av kulturvärden i stadsutvecklingen.

Kulturprogrammet

Kulturprogrammet är ett styrande dokument för hela Göteborgs Stad. Kulturprogrammet antogs 2013 i kommunfullmäktige.

Område konstpolitik

Konstpolitiken innebär att skapa goda och hållbara villkor för konsten och konstnärerna.

Stadens konstpolitik ska:

- » Hävda konstens integritet, oberoende och egenvärde
- » Främja konstnärlig yttrandefrihet och kvalitet

Område kulturpolitik

Kulturpolitik innebär att främja delaktighet, interkulturell dialog och människors lust och motivation att ta del av och utöva konst och kultur.

Stadens kulturpolitik ska:

- » Öka den sociala sammanhållningen
- » Stimulera människors delaktighet och eget skapande
- » Skydda, vårda och utveckla kulturarvet, men även göra det möjligt att uppleva.
- » Förstärka arbetet för demokrati och jämlikhet

Område kulturplanering

Inom område kulturplanering ryms åtgärder för att skapa en attraktiv livsmiljö i staden.

Stadens kulturplanering ska:

- » Tydliggöra stadens karaktär och historia
- » Skapa goda förutsättningar för hållbar utveckling
- » Öka göteborgarens möjlighet till inflytande över den fysiska miljön

Kulturförvaltningens publika kulturinstitutioner och mötesplatser lockar 2,5 miljoner besökare varje år.

Vi bidrar i stadsutvecklingen och driver och samordnar Göteborgs kulturstrategiska arbete. Här stöds och främjas konsten i dess olika former och konstnärernas villkor i staden.

I denna skrift möter du några av våra medarbetare som bidrar till att Göteborg ska utvecklas till en ledande stad för konst och kultur och en hållbar stad att trivas och leva ett gott liv i.

Detta är berättelsen om Kulturförvaltningen. Och hur vi arbetar för att öppna världar.

**Göteborgs
Stad**